

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

16. ožujka 2006. (*)

„Sudska nadležnost u građanskim stvarima – Uredba (EZ) No 44/2001– Tumačenje članka 15. – Nadležnost nad potrošačkim ugovorima – Obavijest o nagradi – Zavaravajuće oglašavanje – Sudska odluka o nadležnosti – Pravomoćnost – Ponovni postupak pred žalbenim tijelom – Pravna sigurnost – Nadređenost prava Zajednice – Članak 10. UEZ-a”

U predmetu C-234/04,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 234. UEZ-a, koji je uputio Landesgericht Innsbruck (Austrija), odlukom od 26. svibnja 2004., koju je Sud zaprimio 3. lipnja 2004., u postupku

Rosmarie Kapferer

protiv

Schlank & Schick GmbH,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu P. Jann, predsjednik vijeća, N. Colneric (izvjestiteljica), K. Lenaerts, E. Juhász i M. Ilešič, suci,

nezavisni odvjetnik: A. Tizzano,

tajnik: B. Fülöp, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 8. rujna 2005.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Schlank & Schick GmbH, M. Alexander i M. Dreschers, *Rechtsanwälte*,
- za Republiku Austriju, H. Dossi i S. Pfanner, u svojstvu agenata,
- za Češku Republiku, T. Boček, u svojstvu agenta,
- za Saveznu Republiku Njemačku, A. Tiemann i A. Günther, u svojstvu agenata,
- za Francusku Republiku, A. Bodard-Hermant, R. Abraham, G. de Bergues i J.-C. Niollet, u svojstvu agenata,
- za Republiku Cipar, M. Chatzigeorgiou, u svojstvu agenta,

- za Kraljevinu Nizozemsku, C. A. H. M. ten Dam, u svojstvu agenta,
- za Republiku Finsku, T. Pynnä, u svojstvu agenta,
- za Kraljevinu Švedsku, A. Falk, u svojstvu agenta,
- za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske, E. O'Neill, u svojstvu agenta, i D. Lloyd-Jones, *QC*,
- za Komisiju Europskih zajednica, A.-M. Rouchaud i W. Bogensberger, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 10. studenoga 2005.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 10. UEZ-a i članka 15. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001 L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30. - 52.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između R. Kapferer, austrijske državljanke sa stalnim prebivalištem u Hallu u Tirolu (Austrija), i društva Schlank & Schick GmbH (u daljnjem tekstu: Schlank & Schick), društvo za prodaju po poštanskoj narudžbi osnovano u skladu s njemačkim pravom sa sjedištem u Njemačkoj, u vezi s narudžbom prema kojoj društvo Schlank & Schick treba isplatiti R. Kapferer nagradu, jer je u pismu osobno naslovljenom na nju, to društvo ostavilo R. Kapferer utisak da je osvojila nagradu.

Pravni okvir

Pravo Zajednice

- 3 Članak 15. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 predviđa:

„U stvarima koje se odnose na ugovor koji sklapa osoba – potrošač, u svrhe za koje se može smatrati da su izvan njezine profesionalne djelatnosti, nadležnost se utvrđuje odredbama ovog odjeljka, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. točke 5., ako:

[...]

(c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja se bavi trgovačkom ili profesionalnom aktivnošću u državi članici u kojoj potrošač ima

domicil ili ako na bilo koji drugi način usmjerava takvu aktivnost prema toj državi članici ili prema većem broju država uključujući i tu državu članicu, a ugovor pripada u područje takvih aktivnosti.”

4 U skladu s člankom 16. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001, „[p]otrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne stranke bilo pred sudovima države članice u kojoj ta stranka ima domicil, bilo pred sudovima mjesta u kojemu potrošač ima domicil.”

5 Članak 24. Uredbe br. 44/2001 predviđa:

„Osim nadležnosti koja proizlazi iz odredaba ove Uredbe, nadležan je i sud države članice pred kojim se tuženik pojavi. Ovo pravilo ne vrijedi ako se tuženik pred sudom pojavio kako bi osporio njegovu nadležnost ili ako neki drugi sud ima isključivu nadležnost u skladu s odredbama članka 22.”

Nacionalno pravo

6 Članak 5.j austrijskog zakona o zaštiti potrošača (Konsumentenschutzgesetz), u verziji na temelju zakona koji je stupio na snagu 1. listopada 1999. (BGBl. I, 185/1999; u daljnjem tekstu: KSchG) predviđa kako slijedi:

„Društva koja šalju obavijesti o nagradi ili druga slična priopćenja određenim potrošačima te sadržajem tih priopćenja ostavljaju dojam da je potrošač osvojio određenu nagradu, moraju dati tu nagradu potrošaču; tu nagradu je također moguće tražiti u sudskom postupku.”

7 Članak 530. austrijskog zakona o parničnom postupku (Zivilprozessordnung; u daljnjem tekstu: ZPO) o uvjetima za obnovu postupka predviđa:

„(1) postupak okončan meritornom odlukom može se na zahtjev jedne od stranaka ponovno otvoriti,

[...]

5. ako je odluka kaznenog suda, na kojoj se temelji dotična presuda, poništena drugom pravomoćnom presudom;

6. ako stranka otkrije ili bude u mogućnosti iskoristiti prethodnu pravomoćnu odluku u pogledu istog zahtjeva ili istog pravnog odnosa s kojom se okončava spor među strankama postupka koji je potrebno ponovno otvoriti;

7. ako stranka dozna za postojanje novih činjenica ili otkrije ili bude u mogućnosti upotrijebiti nove dokaze čije je korištenje u prethodnim postupcima moglo imati za posljedicu povoljniju odluku za nju.

(2) Obnova postupka dozvoljena je samo u okolnostima navedenima u točki 7. stavka 1. ako stranka bez svoje krivnje nije mogla istaknuti nove činjenice ili dokaze prije zaključenja usmenog postupka na temelju kojeg je prvostupanjski sud donio odluku.”

8 Članak 534. ZPO-a predviđa:

„(1) Prijedlog je potrebno podnijeti u prekluzivnom roku od četiri tjedna.

(2) Taj rok počinje teći:

[...]

4. u slučaju iz članka 530. stavka 1. točke 7., od dana kada je stranka u mogućnosti dostaviti sudu činjenice i dokaze za koje je saznala.

(3) Prijedlog za obnovu postupka nije više moguće podnijeti nakon isteka roka od deset godina od dana kada je presuda postala pravomoćna.”

Glavni postupak

- 9 R. Kapferer je kao potrošač više puta zaprimila oglašavajući materijal od društva Schlank & Schick koji je sadržavao obavijesti o nagradi. Nakon što je primila novo pismo naslovljeno na nju osobno prema kojem je čeka nagrada u obliku gotovinskog odobrenja u iznosu od 53 750 ATS (3906,16 EUR), R. Kapferer je otprilike dva tjedna kasnije primila kovertu u kojoj su se između ostalog nalazili formular za narudžbu, dopis u vezi s obaviješću o tom novčanom dobitku i izvještaj o stanju računa. Prema uvjetima sudjelovanja/dodjele nagrade na poleđini te obavijesti, sudjelovanje u dodjeli nagrada podliježe probnoj narudžbi bez obveze.
- 10 R. Kapferer je vratila formular za narudžbu društvu Schlank & Schick nakon što je na nju naljepila odrezak kredita i potpisala se na poleđini tog formulara za narudžbu ispod riječi „upoznata s uvjetima sudjelovanja”, ali ne pročitavši uvjete o sudjelovanju/dodjeli nagrade. Nije bilo moguće ustanoviti je li tom prilikom ispostavila narudžbu.
- 11 Kako nije dobila nagradu za koju je mislila da je osvojila, R. Kapferer je zahtijevala tu nagradu na temelju članka 5.j KSchG-a, tražeći da se društvu Schlank & Schick naloži plaćanje iznosa od 3906,16 EUR uvećano za kamate od 5 % od 27. svibnja 2000. nadalje.
- 12 Društvo Schlank & Schick uložilo je prigovor o nenadležnosti suda. Ono tvrdi da odredbe članaka 15. i 16. Uredbe br. 44/2001 nisu primjenjive jer pretpostavljaju postojanje ugovora uz plaćanje protuvrijednosti. Sudjelovanje u nagradnoj igri podliježe slanju narudžbe, što R. Kapferer nije nikada napravila. Pravo koje proizlazi iz članka 5.j KSchG-a nije po njihovom mišljenju ugovorne prirode.
- 13 Bezirksgericht (Županijski sud) odbacio je prigovor o nenadležnosti te je na temelju članaka 15. i 16. Uredbe br. 44/2001 sebe proglasio nadležnim jer po njegovom mišljenju postoji ugovorni odnos između stranaka u sporu. U meritumu, Bezirksgericht je u potpunosti odbacio sve zahtjeve R. Kapferer.
- 14 R. Kapferer je podnijela žalbu pred sudom koji je uputio zahtjev. Sa svoje strane društvo Schlank & Schick misli da na njega odluka Bezirksgerichta o vlastitoj nadležnosti nije nepovoljno utjecala jer je u svakom slučaju uspjelo u meritumu. Zbog tog razloga društvo Schlank & Schick nije pobijalo tu odluku o nadležnosti.

- 15 Sud koji je uputio zahtjev primijetio je međutim da je društvo Schlank & Schick moglo pobijati odbacivanje prigovora o nenadležnosti, jer je sama ta odluka mogla negativno utjecati na njega.

O prethodnim pitanjima

- 16 Landesgericht Innsbruck (Regionalni sud, Innsbruck) izražava sumnje o međunarodnoj nadležnosti Bezirksgerichta. Oslanjajući se na presudu od 11. srpnja 2002. u predmetu, Gabriel (C-96/00, Zb., str. I-6367.), sud koji je uputio zahtjev pita se je li zavaravajuće obećanje o financijskoj koristi s namjenom poticanja na sklapanje ugovora, pa stoga i na sastavljanje tog ugovora, dovoljno tijesno povezano s planiranim sklapanjem potrošačkog ugovora da bi se uspostavila nadležnost mjesta potrošača.
- 17 S obzirom da društvo Schlank & Schick nije osporavalo odluku o odbacivanju prigovora o nenadležnosti, sud koji je uputio zahtjev pita se je li ipak na temelju članka 10. UEZ dužno preispitati i poništiti pravomoćnu presudu u pogledu međunarodne nadležnosti ako bi se pokazalo da je u suprotnosti s pravom Zajednice. Nacionalni sud predviđa postojanje takve obveze i posebno se pita je li moguće prenijeti načela iznesena u presudi od 13. siječnja 2004. u predmetu Kühne & Heitz (C-453/00, Zb., str. I-837.), u vezi s obvezom upravnog tijela da preispita konačnu upravnu odluku koja je u suprotnosti s pravom Zajednice kako ga je u međuvremenu tumačio Sud.
- 18 U tim okolnostima, Landesgericht Innsbruck odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„(1) Odluka prvostupanjskog suda o nadležnosti:

- (a) Treba li načelo suradnje sadržano u članku 10. UEZ-a tumačiti tako da, u okolnostima navedenim u presudi Suda u predmetu C-453/00 Kühne & Heitz nacionalni sud ima također obvezu preispitati i poništiti pravomoćnu sudsku odluku ako se pokaže da je ona u suprotnosti s pravom Zajednice? Postoje li za preispitivanje i povlačenje sudskih odluka uvjeti drukčiji od onih koji se primjenjuju kada se radi o upravnim odlukama?

- (b) Ako je odgovor na prvo pitanje u točki (a) potvrđan:

Je li rok utvrđen u članku 534. ZPO-a za povlačenje sudskih odluka koje su u suprotnosti s pravom Zajednice spojiv s načelom pune učinkovitosti prava Zajednice?

- (c) Osim toga, ako je odgovor na prvo pitanje u točki (a) potvrđan:

Je li međunarodna (ili mjesna) nenadležnost, koja nije riješena člankom 24. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, kršenje prava Zajednice koje – na temelju navedenih načela – može umanjiti pravnu snagu sudske odluke?

(d) Ako je odgovor na prvo pitanje u točki (c) potvrđan:

Mora li žalbeni sud preispitati pitanje međunarodne (ili mjesne) nadležnosti prema Uredbi br. 44/2001, ako je odluka o nadležnosti prvostupanjskog suda postala pravomoćna, ali odluka o meritumu još nije? Ukoliko je tako, treba li preispitivanje provesti po službenoj dužnosti ili na zahtjev jedne od stranaka u postupku?

(2) Nadležnost nad potrošačkim ugovorima u smislu članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001:

(a) Je li zavaravajuće obećanje financijske koristi koje uključuje sklapanje ugovora – i stoga priprema osnovu za ugovor – dovoljno blisku vezu s namjeravanim sklapanjem potrošačkog ugovora da bi se za zahtjeve koji iz nje proizlaze moglo upotrijebiti pravilo određivanja sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima u smislu članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001?

(b) Ako je odgovor na drugo pitanje u točki (a) negativan:

Može li se pravilo određivanja sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima upotrijebiti za zahtjeve koji proizlaze iz predugovorne obveze i znači li zavaravajuće obećanje financijske koristi koje pomaže pripremiti temelj za ugovor dovoljno blisku vezu s predugovornom obvezom koja iz nje proizlazi da se u takvom slučaju može upotrijebiti pravilo određivanja sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima?

(c) Može li se pravilo sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima upotrijebiti samo onda ako su ispunjeni uvjeti koje društvo objavi za sudjelovanje u nagradnoj igri, čak i ako su ti uvjeti beznačajni za materijalno pravo koje proizlazi iz članka 5.j KSchG?

(d) Ako su odgovori na drugo pitanje u točkama (a) i (b) negativni:

Može li se pravilo određivanja sudske nadležnosti nad potrošačkim ugovorima upotrijebiti za ispunjenje zahtjeva iz ugovora *sui generis*, kako ga posebno uređuje zakon, ili za ispunjenje zahtjeva *sui generis* koji je fiktivan i koji nastaje zbog obećanja financijske koristi od strane društva i zahtjeva potrošača da potražuje tu financijsku korist?"

Prvo pitanje iz točke (a)

19 Svojim prvim pitanjem iz točke (a), sud koji je uputio zahtjev u biti pita nameće li i, ako nameće, pod kojim uvjetima načelo suradnje koje proizlazi iz članka 10. UEZ-a nacionalnom sudu obvezu preispitivanja i poništenja pravomoćne sudske odluke ako se pokaže da je u suprotnosti s pravom Zajednice.

20 U tom smislu valja skrenuti pozornost na važnost načela pravomoćnosti kako za pravni poredak Zajednice tako i za nacionalne pravne sustave. Kako bi se osigurala stabilnost prava i pravnih odnosa i dobro sudovanje, važno je da se sudske odluke

koje su postale konačne nakon što su iscrpljena sva prva na žalbu ili nakon isteka rokova koji su za njih predviđeni ne mogu više pobijati (presuda od 30. rujna 2003., Köbler, C-224/01, Zb., str. I-10239., t. 38.).

- 21 Stoga pravo Zajednice ne nalaže nacionalnom sudu da izuzme iz primjene unutarnja postupovna pravila na temelju kojih sudska odluka postaje pravomoćna, iako bi se time ispravila povreda prava Zajednice koju je prouzročila dotična odluka (vidjeti u tom smislu presudu od 1. lipnja 1999., Eco Swiss, C-126/97, Zb., str. I-3055., t. 46. i 47.).
- 22 Određujući postupovna pravila za pravna sredstva čija namjena je zaštita prava koja za pojedince proizlaze iz neposrednog učinka prava Zajednice, države članice moraju osigurati da takva pravila nisu manje povoljna od onih koja uređuju slične nacionalne zahtjeve (načelo jednakosti) i da nisu uređena tako da bi u praksi onemogućavala provedbu prava koja priznaje pravni poredak Zajednice (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presudu od 16. svibnja 2000., Preston i dr., C-78/98, Zb., str. I-3201., t. 31. i navedena sudska praksa). Međutim poštovanje ograničenja nadležnosti država članica u području postupovnih pravila nije bilo sporno u predmetu u glavnom postupku u pogledu žalbenog postupka.
- 23 Valja dodati da gore navedena presuda Kühne & Heitz, na koju se nacionalni sud poziva u prvom pitanju u točki (a), nije u suprotnosti s gore navedenom analizom. Pretpostavljajući da načela utvrđena u toj presudi mogu biti prenesena u kontekst koji se kao i onaj u predmetu u glavnom postupku odnosi na pravomoćnu sudsku odluku, valja podsjetiti da ta presuda dotičnom tijelu nalaže da preispita konačnu odluku za koju izgleda da je donesena povredom prava Zajednice, na temelju članka 10. UEZ-a, podložno uvjetu, *inter alia*, da je to tijelo ovlašteno prema nacionalnom pravu za preispitivanje takve odluke (vidjeti t. 26. i 28. te presude). U tom slučaju dovoljno je utvrditi da iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da taj uvjet nije ispunjen.
- 24 Uzimajući u obzir gore navedena razmatranja, na prvo pitanje u točki (a) valja odgovoriti da načelo suradnje koje proizlazi iz članka 10. UEZ-a ne obvezuje nacionalni sud da izuzme unutarnja postupovna pravila zato da bi preispitao i poništio pravomoćnu sudsku odluku ako se pokaže da je u suprotnosti s pravom Zajednice.

Ostala pitanja

- 25 Uzimajući u obzir odgovor dan na prvo pitanje u točki (a) i da je sud koji je uputio zahtjev naveo da na temelju unutarnjeg prava nije u mogućnosti preispitati odluku o nadležnosti Bezirksgerichta, nije potrebno odgovoriti na prvo pitanje od (b) do (d), niti na drugo pitanje od (a) do (d).

Troškovi

- 26 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom sudu je da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Načelo suradnje koje proizlazi iz članka 10. UEZ-a ne obvezuje nacionalni sud da izuzme unutarnja postupovna pravila zato da bi preispitao i poništio pravomoćnu sudsku odluku ako se pokaže da je u suprotnosti s pravom Zajednice.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački.

RADNI PRIJEVOD